

הנה היא לאה

Who Knew What and When?

(1) בראשית כט, א-ל

(א) וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנִי-קָדֵם: (ב) וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בְּשׂוּדָה וְהִנֵּה-שָׁמַיִם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן-הַבָּאָר הָיָה יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבָּאָר: (ג) וַנֹּאסְפוּ-שָׂמָּה כָּל-הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאֵן וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֵבֶן עַל-פִּי הַבָּאָר לְמַקְמָה: (ד) וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מַאֲיֵן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחֲרֹן אַנְחֹנוּ: (ה) וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת-לֶבֶן בְּרִנְחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדְעֵנוּ: (ו) וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם-הַצֹּאֵן: (ז) וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא-עֵת הָאֶסֶף הַמְקַנָּה הַשְּׁקוּ הַצֹּאֵן וּלְכוּ רְעוּ: (ח) וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל-הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאֵן: (ט) עוֹדְנוּ מִדְּבַר עַמְּסָה וְרָחֵלוּ בָּאָה עִם-הַצֹּאֵן אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ כִּי רָעָה הָיָה: (י) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-דָּחִיל בֶּת-לֶבֶן אַחֵי אִמּוֹ וְאֶת-צֹאֵן לֶבֶן אַחֵי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשְׁק אֶת-צֹאֵן לֶבֶן אַחֵי אִמּוֹ: (יא) וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיֵּשֶׂא אֶת-קְלוֹ וַיִּבְדֵּךְ: (יב) וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אַחֵי אֵבִיהָ הֵוא וְכִי בֶךְ רַבָּקָה הֵוא וְהַרְעֵן וְהַגֵּד לְאֵבִיהָ: (יג) וַיְהִי כַּשְּׂמֹעַ לֶבֶן אֶת-שִׁמְעוֹ יַעֲקֹב בֶּךְ-אֲחֻתּוֹ וַיִּרַץ לִקְרָאתוֹ וַיַּחְבֹּק-לוֹ וַיִּנְשָׁק-לוֹ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּסְפַּר לְלֶבֶן אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לֶבֶן אַךְ עֲצַמִּי וּבִשְׂרֵי אֹתָהּ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים: (טו) וַיֹּאמֶר לֶבֶן לִיעֲקֹב הֲכִי-אַחֵי אֹתָהּ וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מַה-מִּשְׁכַּרְתָּךְ: (טז) וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאמֹר וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: (יז) וַעֲיִנֵּי לֵאמֹר רַבּוֹת וְרָחֵל הִתְרָה יַפְתָּ-תָאָר וַיַּפֵּת מִרְאָה: (יח) וַיֶּאֱהָב יַעֲקֹב אֶת-דָּחִיל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרָחֵל בְּתֶךָ הַקְּטָנָה: (יט) וַיֹּאמֶר לֶבֶן טוֹב תַּתִּי אֹתָהּ לְךָ מִתַּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי: (כ) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כִּימִים אַחֲדִים בְּאֵהְבָתוֹ אֹתָהּ: (כא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לֶבֶן הֲבֵה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמֵי וַאֲבֹאָה אֵלֶיהָ: (כב) וַיֵּאָסֶף לֶבֶן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: (כג) וַיְהִי בַעֲרֹב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה בְּתוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיהָ: (כד) וַיִּתֵּן לֶבֶן לָהּ אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בְּתוֹ שִׁפְחָהּ: (כה) וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה-הֵוא לֵאמֹר אֶל-לֶבֶן מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עַבְדְּתִי עִמָּךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי: (כו) וַיֹּאמֶר לֶבֶן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֹמִנוּ לְתַת הַצְּעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה: (כז) מִלֵּא שִׁבְעַת שָׁנִים וְנִתְּנָה לְךָ גַּם-אֶת-זֹאת בְּעַבְדָּהּ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שִׁבְעַת-שָׁנִים אַחֲרוֹת: (כח) וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כַּכֵּן וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת שָׁנִים וַיִּתֵּן לוֹ אֶת-דָּחִיל בְּתוֹ לוֹ לְאִשְׁתּוֹ: (כט) וַיִּתֵּן לֶבֶן לְרָחֵל בְּתוֹ אֶת-בְּלָהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָהּ: (ל) וַיָּבֵא גַם אֶת-דָּחִיל וַיֶּאֱהָב גַּם-אֶת-דָּחִיל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שִׁבְעַת-שָׁנִים אַחֲרוֹת:

(2) תרגום ירושלמי (יונתן) בראשית ל"ט

(כה) והוה לעידוני צפרא ואיסתכל בה והא היא לאה דכולא ליליאי הוה חשיב דרחל היא מן בגלל דמסרת לה רחל כל מליא דמסר לה יעקב וכד חמא כן אמר ללבו מה דא עבדת לי הלא בגין רחל פלחית עימד ולמא שקרת בי.

(3) מדרש אגדה (בובר) בראשית ל'

(טו) המעט קחתך וגו' - אמרה לאה לרחל לא דיך שלקחת את אישי שנמשך לכו אחריד, אמרה רחל ללאה לא לאה אישך הוא אלא אישי, ובעבורי בא מבאר שבע, ועל ידי שמסרתי לך הסימנים נעשה אישך.

(4) מדרש רבה בראשית כ"ט

וַיֹּאסֹף לִבָּן אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה - כָּנַס כָּל אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ, אָמַר לָהֶם יוֹדְעִים אַתֶּם שְׁהִינּוּ דְחוּקִים לְמִים וְכִיּוֹן שָׁבָא הַצַּדִּיק הַזֶּה לְכָאן נִתְבָּרְכוּ הַמִּים, אָמַרְיִן לִיה וּמָה אֶהְיִי לָךְ, אָמַר לְהוֹן אִין בְּעִיִן אַתּוֹן אָנָּא מְרַמִּי בֵּיה, וְיֵהָב לִיה לָאָה דְהוּא רְחִים לְהֵדָא רְחַל סְגִי, וְהוּא עֵבֵד הֵכָא גִבְכוּן שְׁבַעָה שְׁנִין אוּחְרִין. אָמַרְיִן לִיה עֵבֵד מַה דְּהִנִּי לָךְ. אָמַר לְהוֹן הָבוּ לִי מִשְׁפּוֹן דְּלִית חַד מִנְכוּן מִפְּרָסָם, וְיֵהָבוּן לִיה מִשְׁכוּנִין, וְאָזַל וְאִיתִי עֲלֵיהוֹן חֲמַר מִשַׁח וְקוּפְרָ, הוּי לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ לִבָּן הָאֲרַמִּי שְׂרָמָה בְּאֲנָשֵׁי מְקוֹמוֹ. וְכוּלֵי יוֹמָא הוּוּ מְכַלְלִין בֵּיה וְכִיּוֹן דְּעַל בְּרַמְשָׂא אָמַר לְהוֹן מָה הוּא כְּדִין, אָמַרְיִן לִיה אֶת גַּמְלַת חֶסֶד בְּזִכּוּתָךְ, וְהִיוּ מְקַלְסִין קוּדְמוּי וְאָמַרְיִן הָא לִיָּא הָא לִיָּא, הִיא לָאָה הִיא לָאָה. בְּרַמְשָׂא אַתּוֹן מַעֲלַתָּא וְחַפּוֹן בּוּצִינָיָא. אָמַר לְהוֹן מָהוּ כְּדִין, אָמַרְיִן לִיה מָה אֶת סְבוּר דְּאָנָן דְּכָרִין דְּכוּתְכוּן. וְכָל הַהוּא לִילִיָּא הוּוּ צוּח לָה רְחַל, וְהִיא עֲנִיָּא לִיה. בְּצַפְרָא וְהִנֵּה הִיא לָאָה, אָמַר לָה מָה רַמִּיתָּא בֵּת רַמְאָה, לָאוּ בְּלִילִיָּא הוּוּ קְרִינָא רְחַל וְאֶת עֲנִית לִי. אָמַרְיִן לִיה אִית סִפְר דְּלִית לִיה תְּלַמִּידִים, לָא כֶּךָ הָיָה צוּח לָךְ אַבוּךָ, עֲשׂוּ, וְאֶת עֲנִי לִיה.

וַיֹּאמֶר אֵל לִבָּן מַה זֹאת עָשִׂיתָ לִי וְגו', וַיֹּאמֶר לִבָּן לֹא יַעֲשֶׂה כֵן וְגו', מִלֵּא שְׁבַע זֹאת וְגו'.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא מִפְּאָן שְׂאִין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשְׁמַחָה, אֶלָּא מִלֵּא שְׁבַע זֹאת וְגו'.

(5) איכה רבה (בובר) פתיחתא כד

באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני יתירה, ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים, והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד, כי נודעה לי העצה, והודעת לבעלי ומסרתני לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי, כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאותי, ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתני לאחותי כל הסימנין שמסרתני לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת, ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי, וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה, ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן, מפני מה קנאת לע"ז שאין בה ממש והגלית בני, ונהרגו בחרב, ועשו אויבים במ כרצונם, מיד נתגללו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, ה"ד

כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרודים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, וכתוב כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וְגו', וכתוב ויש תקוה לאחריהך נאם ה' ושבנו בניס לגבולם.

(6) רש"י בראשית כ"ט:כ"ה

והנה היא לאה - אבל בלילה לא היא לאה, לפי שמסר יעקב סימנין לרחל. וכשראת שמכניסין לו לאה, אמרה: עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנין.

(7) בראשית ל, יד-טו

(יד) וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בַּיָּמִי קַצִּיר-חֲטִיטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵה וַיִּבֶא אֹתָם אֶל-לָאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחַל אֶל-לָאָה תִּנְיִנָּא לִי מִדוֹדָאֵי בְּנֶךָ: (טו) וַתֹּאמֶר לָאָה הַמַּעַט קָחְתְּךָ אֶת-אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַם אֶת-דוֹדָאֵי בְנֵי וַתֹּאמֶר רְחַל לִבָּן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דוֹדָאֵי בְּנֶךָ:

(8) ספורנו בראשית ל:ט"ו

המעט קחתך את אישי - שלא היה לך להסכים שתהיי את צרתי, כאמרו ואשה אל אחתה לא תקח לצרד

(9) בראשית לא, א-ב

(א) וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לִבָּן לְאִמֶּךָ לְקַח אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאִבְנֵינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאִבְנֵינוּ עָשָׂה אֵת כָּל-הַכָּבֵד הַזֶּה: (ב) וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת-פְּנֵי לִבָּן וְהִנֵּה אֵינְנוּ עִמּוֹ כַּתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם: